

POUČENÍ DÁRCE KRVE

VÝZNAM DOBROVOLNÉHO A NEPLACENÉHO DÁRCOVSTVÍ

Darování krve je jedinečným darem člověka člověku a dárce tak mnohdy svým darem „vstupuje“ do léčby nemocného a umožňuje zachránit ohrožený život.

Aby transfuze byla bezpečná, je nutno se zamyslet nad výživou, životním stylem a prevencí možných chorob dárce. Bezpečnost transfuze začíná právě u dárce.

Preferujeme bezplatné dárcovství krve. Pokud dárce není motivován finančním prospěchem, nemá důvod zatajovat údaje o svém zdravotním stavu (např. rizikový způsob života). Ohrožení příjemce se tak snižuje.

Doporučujeme pravidelné dárcovství krve. Dárce je vyšetřen 4-krát až 5-krát v roce. Kromě minimalizace rizika přenosu infekce příjemci získá dárce pravidelné vyšetření, které má charakter preventivní prohlídky.

POVINNOSTI DÁRCE KRVE:

- ◆ Pečlivě se seznámit s dokumenty Poučení dárce krve a Prohlášení na dotazníku.
- ◆ Prohlášení dárce potvrdit svým podpisem.
- ◆ Pravdivě odpovídat na dotazy v Dotazníku pro dárce krve a při lékařském vyšetření.
- ◆ Pravdivě vyplnit formulář „Použití mé krve“ a vhodit jej do určené schránky.
- ◆ Oznámit transfuznímu oddělení dodatečně zjištěné onemocnění, které by mohlo mít vliv na kvalitu odebrané krve. Jedná se o akutní onemocnění, které vznikne do 3 až 5 dnů od odběru (např. nachlazení, průjem, zvracení s horečkou i bez horečky) a dále každé závažné onemocnění v jakémkoliv časovém odstupu od odběru krve (nádorové onemocnění, autoimunní onemocnění apod.).
- ◆ Oznámit transfuznímu oddělení jakoukoliv komplikaci po odběru krve.

I. OHROŽENÍ PŘÍJEMCE KREVŇÍ TRANSFUZE

Léčba krví a krevními složkami přináší příjemci transfuze riziko přenosu infekční choroby od dárce krve. Krví přenosných infekcí je celá řada, nejvýznamnější jsou infekční žloutenka typu B, infekční žloutenka typu C a AIDS.

Riziko přenosu infekce

výběrem vhodného dárce ← se snažíme snížit → vyšetřením odebrané krve

VÝBĚR DÁRCE

Riziko výskytu nemoci přenosné krví trvale nebo dočasně zvyšuje například:

- rizikové sexuální chování
  - pohlavní styk s osobou infikovanou HIV nebo nemocnou AIDS (6 měsíců)
  - střídání náhodných sexuálních partnerů, skupinový sex (6 měsíců)
  - pohlavní styk mezi muži (platí i pro sexuální partnerku tohoto muže) (6 měsíců)
  - pohlavní styk provozovaný pro peníze nebo drogy (prostituce) (trvale)
  - pohlavní styk s osobou provozující prostituci (6 měsíců)
  - pohlavní styk s osobou, která užívá injekční drogy (6 měsíců)
- úzký kontakt s nemocným s infekční žloutenkou (společná domácnost, sexuální kontakt) (6 měsíců)
- výskyt Creutzfeldt-Jakobovy nemoci a jejích variant (vCJD = BSE, TSE) v rodině (trvale)
- pobyt ve Velké Británii a Francii (déle než 12 měsíců) v letech 1980-1996 (teoretické riziko variantní Creutzfeldt-Jakobovy nemoci), podání transfuze ve Velké Británii po roce 1980 (trvale)
- tetování, propíchování uší, body piercing, akupunktura apod. provedené mimo zdravotnické zařízení (6 měsíců)
- potřísnění sliznice nebo poranění kůže infekčním materiálem (6 měsíců)
- endoskopické vyšetření (např. žaludku, střev, močových a dýchacích cest a kloubů) (6 měsíců)
- transfuze (podání transfuzního přípravku) (6 měsíců, v případě podání v zahraničí před rokem 1996 trvalé vyřazení)
- léčba přípravky lidského původu např. pro růstové a vývojové poruchy (lidský růstový hormon) (trvale)
- operace (6 měsíců)
- transplantace s použitím štěpu zvířecího původu (trvale)
- transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu (6 měsíců, trvale při transplantaci tvrdé pleny mozkové, bubínku a rohovky)
- pobyt v nápravném zařízení (vězení) (6 měsíců)
- léčba nebo sledování pro pohlavní chorobu (trvale)
- toxikomanie a alkoholismus po vyléčení (12 měsíců)
- užívání injekčních drog, steroidů nebo hormonů nepředepsaných lékařem (i v minulosti) (trvale)

Máte právo klást otázky týkající se odběru a právo kdykoliv od odběru odstoupit. V případě pochybností se poraďte s lékařem transfuzního oddělení nebo přistupte k samovyloučení.

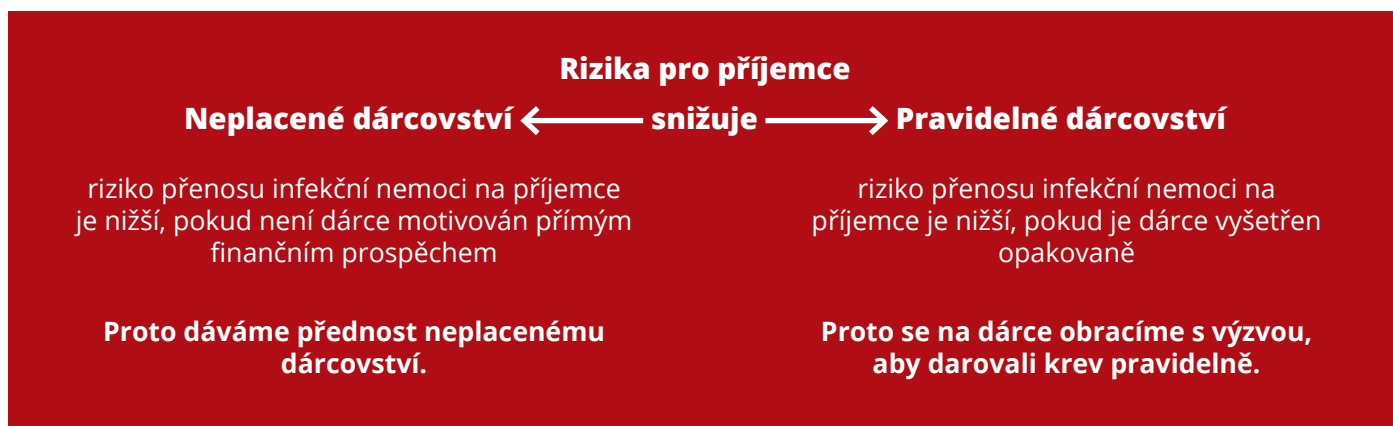
SAMOVYLOUČENÍ

Pokud si uvědomíte, že by Vaše krev mohla ohrozit příjemce transfuze (jednorázový kontakt s osobou s vyšším rizikem infekce, větší konzumace alkoholu či požití některých léků) a nechcete-li o problému hovořit s lékařem, prosíme, odstupte od odběru nebo využijte možnosti tzv. diskretního samovyloučení – tj. označte na formuláři z vyšetřovny „Použití mé krve“ pravdivou odpověď a vhodte do určené schránky před odběrovým sálem. Odebraná krev, kde dárce vyjádřil nesouhlas s použitím nebo neoznačil žádnou z variant nebo formulář neodevzdal, bude zlikvidována.

DALŠÍ RIZIKA

Příjemce transfuze může být ohrožen i některými léky, které dárce užívá nebo užíval. Dlouhodobě jsou z dárcovství vyřazeni lidé, kteří užívají některé léky (tablety, injekce) na léčbu akné, lupénky, vypadávání vlasů, zbytnění prostaty apod. – isotretinoin (např. Aknenormin, Roaccutan), etretinat acitretin (např. Neotigason), finasterid (např. Adafin, Androfin, Finard, Finex, Gefin, Milten, Penester), dutasterid (např. Avodart, Dustar, Dutalan). Délka vyřazení dárce závisí na léku a na způsobu jeho podávání.

Riziko přenosu infekce zvyšuje pobyt dárce v některých zemích. Za rizikový se považuje dlouhodobý pobyt v tropických zemích, v zemích s výskytem malárie, Chagasovy choroby nebo horečky Q, pobyt v zemích se zvýšeným výskytem infekčních nemocí (např. infekční žloutenky, aj.).

VYŠETŘENÍ ODEBRANÉ KRVE

Kromě vyplnění dotazníku dárce krve, laboratorní kontroly a vyšetření zdravotnickým pracovníkem (pohovor) vyšetřujeme každou krev (plazmu, krevní destičky) odebranou k výrobě transfuzních přípravků na přítomnost známek infekce: ● HBV (žloutenka B) ● HIV (původce AIDS) ● HCV (žloutenka C) ● syfilis (lues, příjice)

I přes uvedený způsob vyšetření není možné zaručit příjemci krve naprostou bezpečnost (např. proto, že test může být založen na průkazu protilátek a dárce může „trvat“ několik týdnů, než protilátku po „nakažení“ vytvoří). Spolupráce s dárce a naprostá důvěra má tedy zásadní význam. V případě nevyhovujících výsledků laboratorních vyšetření budete informováni. Průkaz infekce dárce HIV, HBV, HCV nebo jiných závažných krví přenosných infekcí jsou důvodem vyloučení dárce z dalšího dárcovství krve.

**Nedarujte krev za účelem skrytého vyšetření infekce, např. HIV.
Ohrožujete tím příjemce vaší krve!**

Odebraná krev a její složky budou k léčbě pacientů použity pouze v případě, že budou vyhovovat požadavkům na jejich jakost a bezpečnost.

Údaje o zdravotním stavu dárce uchováváme v jeho dokumentaci a při zachování zásad ochrany osobních údajů a lékařského tajemství poskytujeme část z nich po souhlasu dárce do Národního registru transfuzní služby, Českému červenému kříži, příp. referenční laboratoři pro infekční choroby.

II. RIZIKO PRO DÁRCE KRVE

ODBĚR KRVE ČI KREVNÍCH SLOŽEK NE ZCELA ZDRAVÉMU DÁRCI

Odběr krve nebo krevních složek může poškodit ne zcela zdravého dárce. Proto provádíme základní vyšetření, která slouží k posouzení zdravotního stavu dárce. Všechny abnormální nálezy jsou dárce oznámeny. Za dočasné nebo trvalé vyřazení z dárcovství krve odpovídá lékař transfuzního zařízení. O důvodech dočasného nebo trvalého vyřazení je dárce informován.

NEŽÁDOUCÍ REAKCE NA ODBĚR

Jako nežádoucí reakce na odběr (komplikace) se může objevit:

- krevní výron, modřina (krvácení do podkoží po vpichu) - riziko této komplikace můžete snížit řádným stlačením místa vpichu po odběru po dobu několika minut na natažené paži
- celková reakce, mdloby, které jsou způsobeny nedostatečným přizpůsobením krevního oběhu změnám při odběru nebo nepřiměřenou psychickou reakcí - ke mdlobě dochází nejčastěji u dárců hladovějících, unavených a při příliš rychlém opuštění odběrového křesla
- u přístrojových odběrů (kde je krev mimotělně míšena s protisrážlivým roztokem) může dojít vlivem kolísání hladiny vápníku k drobným svalovým záškubům (obvykle trnutí jazyka, mravenčení rtů apod.) - pokud by nebyl vápník podán nebo rychlost odběru upravena, mohlo by dojít i k větším křečím. Proto je velice důležité, aby dárce hlásil již první příznaky.

Všechen materiál používaný k vlastnímu odběru krve, krevních složek i k odběru krve k laboratornímu vyšetření je zásadně na jednorázové použití. Žádné riziko přenosu jakékoliv krví přenosné infekce na dárce nehrozí!

III. PRÁVA DÁRCE KRVE

Dárce krve má právo:

- kdykoliv změnit své rozhodnutí o darování krve a odstoupit od odběru
- klást dotazy ohledně dárcovství krve a okolností odběru
- na informace o významu dobrovolného a neplaceného dárcovství
- na podrobné vysvětlení metody a typu odběru krve a/nebo jejích složek včetně možných rizik spojených s odběrem
- na podrobné vysvětlení důvodů, které brání darování krve či krevní složky pro možné ohrožení zdravotního stavu dárce nebo možné ohrožení zdraví příjemce transfuzního přípravku z nich vyrobeného
- vědět o způsobech předodběrového vyšetření (laboratorního a klinického) a o povinných vyšetřeních, kterým je darovaná krev podrobena
- vědět, jaké jsou možnosti dalšího zpracování a využití krve a krevních složek
- na informaci o tom, že odebraná krev a její složky budou použity uvedeným způsobem, jen pokud splní kritéria bezpečnosti a jakosti
- na informace o svém zdravotním stavu a výsledku povinných laboratorních vyšetření
- na soukromí při pohovoru s lékařem a v průběhu klinického vyšetření
- na ochranu před zneužitím jakýchkoliv informací týkajících se darování krve a zdravotního stavu
- na informaci o uchovávání osobních dat a dalších údajů o zdravotním stavu a o jejich ochraně před zneužitím dle platných zákonů

Zařízení transfuzní služby má konečnou odpovědnost za jakost a bezpečnost odebírané krve a krevních složek, proto má právo definitivně rozhodnout o přijetí či vyřazení dárce.

Darování krve se nepovažuje za „lidské právo“.

*Poučení dárce krve, 4. vydání z 1. 11. 2019
Schválil: prim. MUDr. Dana Galuszková, Ph.D. MBA
Fakultní nemocnice Olomouc, Transfuzní oddělení*